“عدالت با تولید ثروت و توزیع درست ثروت باید در جامعه اسلامی همراه باشد...“

سخنان وزیر کار و امور اجتماعی در همایش
«قرض الحسنه، راهبرد اقتصاد سالم» *

خوشحالم از این که توفیق پیدا کردم در جمع برادران و خواهران در موضوع مهم قرض‌الحسنه حضور پیدا کنم میلاد مسعود امام جواد(ع) را خدمت همه‌ی شما تبریک عرض می‌کنم و پیشاپیش ۱۳ رجب، میلاد امام اول شیعیان، حضرت علی(ع) را خدمتتان شادباش عرض می‌کنم و امیدوارم که در این مسیر پیرو اهل بیت عصمت و طهارت باشیم.

اسلام، دین پویایی و حرکت در جهت کمال است. اقتصاد اسلام هم بر سرمایه گذاری‌های مولد تأکید دارد و از سرمایه‌ها و یا سرمایه گذاری‌های غیرمولد نهی می‌کند. برای این که سرمایه‌ای راکد نماند حتی زکات قائل است و تأکید بر این دارد که هیچ سرمایه‌ای نباید راکد بماند و باید در مسیر تحول و سازندگی و تولید و ارزش افزوده و ثروت بیشتر برای پویایی کشورهای اسلامی و رفع نیازهای مردم مسلمان استفاده شود. یکی از دلائل و شاید مهم‌ترین دلیل حرمت ربا این است که پول به خودی خود ارزش ندارد سرمایه به خودی خود ارزش ندارد وقتی با کار و تلاش، با حرکت و سازندگی همراه می‌شود ارزش پیدا می‌کند و وام دهنده اگر بدون در نظر گرفتن نوع فعالیت و بدون پذیرفتن ریسک سرمایه گذاری و کار و تلاش فقط به فکر تضمین مال خودش و بهره ی ضمانت شده باشد در مسیری حرکت می‌کند که بعد از مدت ها شکاف طبقاتی و شکاف برخورداری از نابرخورداری و فقر را افزایش می‌دهد.

اسلام تأکیدش بر این است که این پول، این سرمایه کجا و برای چه منظور و در چه جهت هزینه بشود و با چه عقودی کار انجام بگیرد. همه این هارا وقتی در کنار هم می‌گذاریم، می‌بینیم که بر محور تحول و حرکت، سازندگی، اشتغال و تولید ثروت تأکید دارد. بر خلاف بعضی‌ها که خیال می‌کنند عدالت در توزیع فقر است؛ نه، عدالت با تولید ثروت و توزیع درست ثروت باید در جامعه‌ی اسلامی همراه شود. برای رفع فقر و نیاز جامعه بهترین راه، توسعه ی اقتصادی آن جامعه است. مطلب دیگری که اسلام تأکید دارد این است که همه فقط به فکر مادیات نباید باشند، اگر سرمایه‌ای دارند به فکر سود بیشتر به فکر مشارکت بیشتر نباشند، بعضی از افراد جامعه هستند که نیاز دارند که دستشان گرفته شود و حرکتی را آغاز کنند و حرکت پایداری را سامان بدهند و بیش از ۹۵٪ از جامعه می‌توانند از طریق توانمندسازی روی پای خودشان بایستند. توانمند سازی که اسلام تأکید دارد قرض‌الحسنه است تا رفع نیازهای ضروری. در یک موقعی یک خانواده‌ای یک فردی به خاطر مشکلی نیاز پیدا می‌کند، اگر بخواهد در مسیری که مثل مجموعه ی نیازهای اشتغال (و مقدمات مختلفی که برای ایجاد یک بنگاه بزرگ یا یک بنگاه متوسط نیاز هست) عمل کند، امکان دریافت تسهیلات پیدا نمی‌شود، زیرا شاید آن ضرورت زمانی از دست برود. به همین دلیل است که اشاره می‌شود که ثواب قرض‌الحسنه به مراتب بیشتر از صدقه است. بعضی از سازمان‌های ما بعضی از مجموعه‌های ما بعضی از تفکرات مسئولین ما

* این همایش در تاریخ ۸۷/۴/۲۲ در محل مجموعه فرهنگی-هنری تلاش و توسط صندوق مهر امام رضا (ع) برگزار شد.

بیشتر حمایتی است تا توانمند سازی. در صورتی که در اسلام تأکید بر توانمند سازی است. در حفظ کرامت انسان و فضیلت انسان به عنوان خلیفه الله است، انسانی که ارزش خلیفه‌الله را پیدا می‌کند باید حفظ این کرامت برای همه انسان ها شرط باشد. برای حفظ این کرامت نیاز است که به جای این که حمایت مستقیم انجام گیرد، قرض حُسن انجام بگیرد قرض بدون بهره و بدون سود و بدون انگیزه مادی صورت بگیرد. در قانون اساسی جمهوری اسلامی در اصل ۴۳ هم این را تأکید دارد. در قانون اساسی، اصل ۴۳ بند ۹ را در رابطه‌ی اقتصاد اسلامی و وظایف دولت اسلامی برشمرده که بند اول و دوم بر مسئله مسکن و مسئله اشتغال با وام بدون بهره تأکید دارد: تأکید بر تعاونی ها تأکید بر پرداخت وام بدون بهره این حرکت برای حفظ آن کرامت انسانی و رفع نیازهای جامعه است، یکی از مسائل مهمی که در کشورهای اسلامی و جهان سوم و کشورهای در حال توسعه مطرح است سرمایه گذاری است. از طریق سرمایه گذاری این مشکلات فقر و نیازهای خانواده ها باید برطرف شود. فلسفه ی وجودی بانک چیست؟ فلسفه‌ی وجودی بانک این است که مجموعه سرمایه های مختلف کشور را جمع کند، سرمایه های راکد، سرمایه های خرد، پس اندازهای گوناگون را جمع کند و در مسیر تولید مولد مصرف بکند.

اینجاست که بانک یک واسط و یک وکیل سپرده گذار، محسوب می‌شود نه یک سرمایه گذار. در ماده ۳ قانون عملیات بدون ربا برای تجهیزات منابع بانکی سپرده های گوناگونی مشخص شده و بانک‌ها می‌توانند این سپرده‌ها را بگیرند و از طریق نوع سپرده‌ها سرمایه های مورد نیاز جامعه را به‌ویژه برای جوانان و به ویژه برای کارآفرینان و برای تولید و اشتغال فراهم کنند. یکی از این سپرده ها قرض‌الحسنه است و یکی از این حساب‌ها حساب های جاری قرض‌الحسنه است که تا پایان سال ۸۶ مجموع منابع بانک ها چیزی نزدیک به ۵۰٪ از کل منابع بانک های موجود چه دولتی و چه غیر دولتی مربوط به مجموعه‌ی سپرده های جاری و پس انداز قرض‌الحسنه مردم و حدود ۵۰٪ از این منابع مربوط به سپرده هایی است که مردم با انگیزه‌ی مشارکت در طرح های تولیدی و اقتصادی در اختیار بانک قرار دادند و بانک را وکیل خودشان کردند. از همان زمانی که این قانون تصویب شد متأسفانه می‌بینم هنوز که هنوز است این قانون به صورت کامل اجرا نمی‌شود. علیرغم این که حدود۲۰ سال از تصویب این قانون می‌گذرد. آمار در مجموعه ی سال گذشته نشان می‌دهد که از کل پرداختی های قرض‌الحسنه‌ای که از این حساب ۵۰٪ منابع پرداخت شده به نسبت کل تسهیلاتی که پرداخت شده حدود ۳٪ مربوط به قرض‌الحسنه است. ۴/۹۹۷/۰۰۰ یعنی نزدیک به ۵ میلیون نفر آمدند از قرض‌الحسنه بانک‌ها استفاده کردند ولی با رقمی کمتر از ۳٪ از کل تسهیلاتی که پرداخت شده است. این نشان می‌دهد که مجموعه‌ی تجهیز شده در قرض‌الحسنه آن نقش کلیدی که در اقتصاد اسلامی و دولت اسلامی و قانون اساسی جمهوری اسلامی و قانون عملیات بانکی بدون ربا دنبال می‌شده هنوز تحقق پیدا نکرده و ۹۷٪ از آن مجموعه‌ی تسهیلات که مربوط می‌شود به ۵۰٪ از منابع خودش، به سمتی رفته است که آن هم مشکلات دیگری دارد. آنگونه که وکالت بانک و بانکداری است انجام نمی‌گیرد و ضمانت که باعث شد، سرمایه گذاران و مجموعه‌ی کارآفرینان نه تنها نتوانند آنگونه که در قراردادهایی که با بانک منعقد شده و به امضاء رسیده نقشی را ایفا بکنند بلکه در کل به ضرر و ورشکستگی و مشکلات دیگری کشیده بشوند.

تأکید اسلام در عقود اسلامی در مشارکت ، مضاربه و مضارعه و امثال این، این نیست که فقط کسی پولی را به دیگری پرداخت کند به عنوان مشارکت و کاری نداشته باشد که این فرد سود برد یا نبرد، ضرر کرد یا نکرد، حوادث مختلف طبیعی باعث مشکلات برای این شد یا نشد، ریسک را آن کسی که کار می‌کند و ارزش اصلی متعلق به اوست باید بپذیرد، در عقود اسلامی چنین چیزی نیست چون موضوع، موضوع قرض‌الحسنه است. من برمی‌گردم به موضوع قرض‌الحسنه، کل مجموعه‌ی تسهیلات تا ۵۰ میلیون تومان، که بیشتر همین مجموعه‌ی ضروریات جامعه و نیازمندی‌های افراد است و همچنین مسئله مسکن، ویژه‌ی مسکن برای اقشار آسیب پذیری که برای اولین بار مسکن خودشان را دنبال می‌کنند و اشتغال زیر ۵۰ میلیون تومان را می‌توان با همین منابع موجود در بانک ها به صورت قرض‌الحسنه پرداخت کرد. شما ببینید وام‌های ۱۵ و ۱۰ ساله مسکن به علت همین سود تسهیلات برای کسی که برای زندگی خودش و برای سرپناه خانواده خودش باید یک سرپناه را سامان بدهد هم از لحاظ

میزان پرداخت در طول کل مدت ۱۵ و ۱۰ سال چقدر می‌شود، حتی با توجه به اینکه در بخش مسکن ، به نسبت بقیه سرمایه گذاری‌ها ارزان‌تر وام در اختیار گذاشته می‌شود. ولی یکدفعه می‌بینید ۱۰ میلیون تومان ۱۴ میلیون تومان وام گرفته، تا ۱۵ سال، علی رغم ارزانی آن باید ۲۸ میلیون تومان، ۳۰ میلیون تومان، ۳۲ میلیون تومان بپردازد. بسیاری از کسانی که حقوق ثابت می‌گیرند مثل کارگران مثل کارمندان این‌ها از اول هر چه پلکانی هم تنظیم بشود چیزی معادل ۶۰٪، ۵۰٪ از حقوقشان را فقط برای قسط بانک برای مسکن بدهند. یا در رابطه با اشتغال جوانان شما می‌دانید بسیاری از اشتغال خرد در روستاها در شهرهای کوچک در مناطقی که نیاز به یک سرمایه‌گذاری کوچک دارد و زیر ۵۰ میلیون تومان است، برای این که ۱ نفر یا ۲ نفر مشغول شوند، ابزار اولیه همانطور که قانون اساسی ما تأکید دارد تأمین بشود و تأکید بر بدون بهره بودن در این وام‌ها دارد. اگر بخواهیم همین را سامان بدهیم و این کار سامان بگیرد ببینید چقدر کارهاروان‌تر،آسان‌تر و مجموعه‌ی سودآوری برای توسعه ی همین واحدهای کوچک سامان می‌گیرد. حال اگر این وام با ۲۰٪ و ۱۶٪ و ۱۵٪ کمتر همین ۱۲٪ را به بانک بدهند که بتواند گردش کل اقتصاد بچرخد. حالا بگذریم از این که وام هایی که از بانک های خصوصی الان می‌گیرند با ۳۶٪، ۳۵٪؛ ۳۰٪ سود مطرح است. کدام صنعت ، کدام کشاورزی ، کدام خدمات درست و مولد در کشور می‌توانیم سراغ بدهیم که بالای ۳۵٪ و ۳۰ ٪ سودخالص داشته باشد.مالیاتش را داده باشد، مشکلات کارگری‌اش را حل کرده باشد مواد اولیه اش را تأمین کرده باشد و سود ۳۰٪ را بخواهد بدهد. غیر از این است که این را می‌گیرند و در موارد دیگر دلالی و واسطه گری غیرمولد استفاده می‌کنند تا سود ۳۰٪ بتوانند تأمین کنند. آن وقت خود همین، گرانی در کشور تحمیل می‌کند یا نمی‌کند؟ طبیعتاً باید دنبال این باشیم که سود بانکی به حدی باشد که

این ظلم است که بگوییم ۵۰٪ از منابع موجود بانکی ما قرض‌الحسنه ، ولی ۳٪ از کل پرداخت تسهیلات مان قرض‌الحسنه است.

انگیزه‌ی سرمایه گذار و پس انداز کننده به نحوی سامان بگیرد. ما مخالف این نیستیم که پس اندازهای مردم سود داشته باشد ما می‌گوییم تفکیک کنید. انگیزه‌ی افراد متفاوت است، باید بانک به عنوان وکیل این کار را دنبال کند به نحوی که بیاید بگوید ۵۰٪ از منابع ما مربوط به قرض‌الحسنه است. من برای تجهیز منابع خرد و برای نیازهای ضروری، ازدواج، مجموعه مریضی، دین افراد و مشکلاتی از این قبیل و یا مسئله اشتغال خرد و مسکن برای کسانی که فاقد مسکن هستند این‌ها را به صورت قرض‌الحسنه عمل می‌کنم چون منابع ما ۵۰٪ مربوط به این‌هاست و اتفاقاً نشان می‌دهد که وام‌های زیر ۵۰ میلیون تومان حدود ۵۰٪ از کل تسهیلات بانکی و ۵۰٪ دیگر، وام‌های بالای ۵۰ میلیون تومان است.

وام‌های بالا ، ۱ میلیارد تومان و ۵۰۰ میلیون تومان است و اگر ما بتوانیم سامان بدهیم کار را در جهت قرض‌الحسنه، هم آرامش خاطر برای مردم بیشتر بوجود می‌آوریم، حرکتی که اسلام و نظام اقتصاد اسلامی‌آن را دنبال می‌کند، تحقق پیدا می‌کند. آن قسمتی هم که مردم با انگیزه ی مشارکت با بخش اقتصادی در اختیار بانک می‌گذارند، بدون مشخص شدن سود تسهیلات باید این مشارکت، مشارکت واقعی باشد. البته بعضی از فقها قبول دارند این که شرط ضمن عقد، زمان پرداخت تسهیلات می‌توانید اصل سود را شرط

قرار بدهید بعضی از فقها این را قبول دارند، ولی قرار نیست که اگر کسی سودی نبرد و یا اگر سود ۲۰٪ برد سهم کل آن سهم برده فقط در اختیار آن بانک یا فقط در اختیار آن سپرده گذار قرار بدهیم. اینجا وکیل است بانک نه می‌تواند بگوید من ۱۷٪ می‌دهم نه می‌تواند بگوید من ۱۰٪ می‌دهم باید این آمادگی برای جامعه باشد که بدانند پولی که در بانک گذاشته و وکیل کردند بانک را، برای مدت معین در مشارکت کامل با پذیرفتن ریسک کامل و با استفاده از سود کامل خواهد برد. این نیست که شما سود را از طرف مقابل تسهیلات دهنده بگیرید و به صورت ثابت ۱۷٪، ۱۵٪، ۱۴٪ به طرف مقابل سپرده گذار و پس انداز کننده بدهید به همان میزانی که سود حاصل شده باید محاسبه بشود .مجموعه‌ی کار و کارمزد بانک هم کم بشود و در اختیار افراد قرار بگیرد اگر این طور شد، مردم بیشتر سوق پیدا می‌کنند به بازار سرمایه باز پول در گردش بانک کم نخواهد شد. یکی از اشتباه‌های بعضی از محاسبه کنندگان اقتصادی و اقتصاددانان این است که می‌گویند اگر سپرده ها کم بشود بعد تجهیز منابع برای بانک کم می‌شود ما می‌گوییم که این پول با توجه به فرهنگ جامعه و با توجه به اقتصاد در گردش در جامعه غیر از بانک جای دیگری قابل پس انداز شدن نیست. درصد کمی از آن در جیب‌هاست و یا در داخل مغازه‌هاو شرکت هاو صندوق‌ها است. اصل کل پول و میزان کل پول در بانک ها است وقتی بازار سرمایه افزایش پیدا می‌کند و یا صندوق‌های قرض‌الحسنه سامان می‌گیرند. پول صندوق قرض‌الحسنه در خودش نیست الان کل سرمایه‌ای که صندوق قرض‌الحسنه‌ی مهرامام‌رضا(ع) و کل سپرده‌هایی که دارد من الان در ذهنم نیست یک چیزی معادل ۱۲۰۰ میلیارد تومان است . این در حساب خودش در بانک‌هااست، همه‌ی صندوق‌های قرض‌الحسنه هم همین طور است چقدر از این پولشان را می‌توانند در صندوق خودشان نگهداری کنند. حتی تسهیلات که به افراد می‌دهید بعد در حساب این افراد در بانک است حالا شاید از بانک ملی بردارد ببرد بگذارد بانک ملت. مهم آن نیست، مهم آن است که کل این این پول در بانک قرار می‌گیرد، چه سپرده دیداری باشد چه غیر دیداری باشد، وقتی بازار سرمایه را افزایش بدهید رونق بدهید این پول درست است که از سپرده‌های مدت دار در بانک هاکاهش پیدا می‌کند ولی از تجهیز منابع بانک چیزی کم نمی‌شود. این تجهیز می‌رود روی قرض‌الحسنه جاری و قرض الحسنه پس انداز و اتفاقاً تجهیز ارزان‌تر ، قرض‌الحسنه بیشتر را سامان می‌دهد. پس از لحاظ اقتصاد اسلامی‌از لحاظ بانکداری حتی با نگاه غربی، این حرکت، حرکت مثبت، سازنده و در جهت اقتصاد پویا و تولید ثروت و توانمندسازی بخش ضعیف جامعه است. خیلی برای یک جامعه اسلامی‌خوب نیست که بعضی از نهادهای حمایتی بیایند بگویند ۵ میلیون نفر و ۶ میلیون نفر مددجوی ما، شد ۷ میلیون. آن موقعی برای یک دولت و برای یک ملت و جامعه اسلامی‌مبارک است که بگویند از طریق توانمندسازی از طریق

یکی از اشتباه‌های بعضی از محاسبه کنندگان اقتصادی و اقتصاددانان این است که می‌گویند اگر سپرده ها کم بشود بعد تجهیز منابع برای بانک کم می‌شود ما می‌گوییم که این پول با توجه به فرهنگ جامعه و با توجه به اقتصاد در گردش در جامعه غیر از بانک جای دیگری قابل پس انداز شدن نیست.

وام‌های قرض‌الحسنه از طریق اشتغال ، از طریق رفع نیازهای ضروری، توانستیم آن ۵ میلیون را به ۴میلیون، ۴میلیون را به ۳میلیون تقلیل بدهیم بعد از مدتی اصلاً ما کسی را نداریم که تحت پوشش حمایتی مستقیم باشد.

در دنیای امروز سعی می‌کنند که به صورت مستقیم حمایت نکنند، حتی همان کشورهای که مشکلات خاصی را در ارتباط با بعضی از اقشار جامعه شان دارند، می‌آیند بیمه را راه‌اندازی می‌کنند می‌گویند همه جامعه بیایند در بیمه ی بازنشستگی، بیمه عمر، بیمه‌های مختلف که اسلام هم پذیرفته شرکت کنند تا کرامت انسانی را بیشتر حفظ کنیم.

پس عزیزان من هر آنچه به قرض‌الحسنه بپردازیم به اقتصاد اسلامی‌نزدیک‌تر می‌شویم. پویایی و حرکت در جامعه نزدیک‌تر و هر چقدر به قرض الحسنه اهمیت بدهیم به مبارزه با تورم اهمیت دادیم. کاهش تورم را هم خواهیم داشت، اشتغال بیشتر هم خواهیم داشت آرامش خاطر جامعه را بیشتر خواهیم داشت از آن طرف انگیزه ی خدایی رونق فرهنگ اسلامی‌و غنی شدن این فرهنگ را در جامعه به عنوان یک اخلاق و به عنوان یک ضرورت جامعه انسانی و مشارکت همگانی برای رفع نیاز ضروری جامعه پیش خواهیم رفت. من کاری ندارم به این که بانک قرض‌الحسنه به عنوان یک بانک مستقل راه‌اندازی بشود و یا نشود، اگر این کار انجام بگیرد خوب است ولی من اعتقاد دارم همه‌ی بانک های موجود باید بروند به سمت قرض‌الحسنه و آن بخشی که مربوط به سرمایه گذاری است باید در بخش خاصی در همه ی بانک‌ها سامان بگیرد و باید برویم برای تجهیز منابعمان بیش از ۸۰٪، ۷۰٪ . الان ۵۰٪ است باید هر روز افزایش پیدا کند از طریق قرض‌الحسنه سامان بدهیم و این ظلم است که بگوییم ۵۰٪ از منابع موجود بانکی ما قرض‌الحسنه، ولی ۳٪ از کل پرداخت تسهیلات‌مان قرض‌الحسنه است. قابل پذیرش برای یک بانکداری اسلامی‌و یک دولت و مجموعه و جامعه‌ی اسلامی‌چه برابر جامعه‌ی امروز ما و چه آیندگان ما نخواهد بود. امیدوارم که در این مسیر بتوانیم قدم‌های میسری را برداریم و روز به روز به اقتصاد پویای اسلامی‌نزدیک بشویم .